

Міністерство освіти і науки України
Одеський державний економічний університет

Кафедра _____

Допущено до захисту

Завідувач кафедри _____

_____

“ _____ ” _____ 200__ р.

Дипломна робота

на здобуття

освітньо-кваліфікаційного рівня магістра

зі спеціальності 6.030506 “**Прикладна статистика**” за програмою

“Економіка підприємства”

з теми:

Статистичне дослідження ринку праці в Україні

Виконавець:

студент V курсу _____

(факультет)

_____

(П.І.Б.)

_____

(підпис)

Науковий керівник: _____

_____

(вчений ступінь, вчене звання, П.І.Б.)

_____

(підпис)

Одеса 2016

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. РИНОК ПРАЦІ, ЙОГО ФУНКЦІЇ ТА ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ	
1.1 Ринок праці та його елементи	6
1.2 Моделі ринків праці.....	16
1.3 Механізм державного регулювання ринку праці в сучасних умовах.....	23
РОЗДІЛ 2. СКЛАДОВІ РИНКУ ПРАЦІ ТА ЇХ АНАЛІЗ	
2.1 Поняття та склад трудових ресурсів.....	30
2.2 Аналіз складу та руху трудових ресурсів України.....	39
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	
3.1 Аналіз рівня зайнятості населення.....	47
3.2 Аналіз динаміки безробіття населення України.....	63
3.3 Показники ринку праці в системі розрахунку індексу людського розвитку.....	63
ВИСНОВКИ ...	79
Література	82
Додатки	86

ВСТУП

Стан та діяльність ринку праці є одним з головних показників економіки країни в цілому. Ринок праці сприяє підвищенню ефективності виробництва, прискоренню технічного прогресу, втіленню нових технологій, що покращують умови праці. Він дає людині економічну свободу, змогу обрати не лише місце роботи, а й спосіб життя. Ринок праці сприяє узгодженню особистих, колективних і загальнонаціональних інтересів при суспільному поділі праці, надає необхідну гнучкість підготовці та розподілу робочої сили, тому потребує детального аналізу.

Процес відтворення національного виробництва передбачає відтворення не лише сукупного продукту, але й робочої сили. Це означає, що робоча сила, яка використовується в процесі виробництва (матеріального й нематеріального), повинна постійно відновлювати свою працездатність шляхом споживання необхідних засобів існування (матеріальних, духовних, соціальних). В умовах ринкової економіки отримати ці засоби існування можна, лише купивши їх, для чого потрібно мати певні кошти. Основним джерелом отримання цих коштів для переважної частини працездатного населення є продаж робочої сили, в результаті чого робітники (носії робочої сили) включаються у виробничий процес і отримують статус “зайнятих”.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що в сучасних умовах розвитку економіки особливої актуальності набувають проблеми ефективної зайнятості населення України, створення ринку робочої сили і запобігання масового безробіття.

Теоретичні, методичні та прикладні аспекти актуальних проблем ринку праці дістали значного розвитку в роботах українських вчених економістів Л.К. Безчасного, Д.П. Богині, Л.І. Воротиної, М.І. Долішнього, С.М. Злупка, Є.П. Качана, І.І. Лукінова, Ю.В. Ніколенка, Ю.І. Палкіна, О.М. Уманського, О.А. Устенка, Д.М. Черваньова, А.А. Чухна, А.Г. Горілого.

Ринок праці посідає центральне місце серед інших ринків. Він перебуває під впливом багатьох факторів, більшість яких залежить від товарного ринку. Кон'юнктура ринку формується під впливом стану економіки, способу господарювання і структурних змін, технічного і організаційного рівня підприємств, кількісно-якісної збалансованості засобів виробництва і робочої сили. Але, представлений людським фактором виробництва, ринок праці здатний не тільки діяти в межах певних завдань, а й самостійно створювати умови для їх вирішення.

Предметом дослідження дипломної роботи є аспекти ринку праці, які розглядаються з різних позицій та підходів.

Об'єктом дослідження даної дипломної роботи є ринок праці в цілому по Україні та по областях.

Метою дослідження є висвітлення теоретичних аспектів стану та функцій ринку праці, а також кількісна характеристика явищ і процесів, які відбуваються на ринку праці України та тенденцій його розвитку; розкриття передумов формування економічної активності населення, зайнятості та безробіття; характеристика формування та якості використання трудового потенціалу країни; аналіз рівня та динаміки оплати праці та вартості робочої сили як показників ринку праці в системі регіонального людського розвитку.

Актуальними проблемами даного дослідження є зайнятість і безробіття в Україні, зокрема, суть і форми зайнятості, причини, рівень і форми безробіття, особливості його прояву в територіальному аспекті. Особливої уваги вимагають питання прогнозування ринку праці й особливостей його формування в Україні, проблема створення ефективної системи зайнятості населення.

Робота складається з трьох розділів.

У першому розділі розкриваються загальнотеоретичні підходи до проблеми статистичного аналізу ринку праці в умовах трансформаційної економіки України.

У другому розділі розкрито сутність показників економічної активності населення та зокрема трудових ресурсів України. Здійснено аналіз динаміки чисельності трудових ресурсів та населення працездатного віку, зроблено висновки щодо тенденцій економічної активності та трудового потенціалу країни.

У третьому розділі проведено статистичний аналіз зайнятості та безробіття в населення України, зроблено висновки щодо тенденцій їх розвитку, проаналізовано стан ринку праці в системі розрахунку індексу людського розвитку.

Аналіз здійснювався шляхом використана система статистичних методів: метод групування, табличний, графічний методи, методи середніх та відносних величин, методи аналізу динаміки, аналітичного вирівнювання та прогнозування.

Дослідження здійснювалось з використанням комп'ютерних програм Microsoft Word, Microsoft Excel.

Отримані в результаті аналізу дані можуть слугувати основою для виявлення закономірностей впливу окремих факторів на процес формування рівноваги на ринку праці в Україні.

Для проведення дослідження у роботі використана інформація статистичних щорічників, монографій, обстежень, матеріали інтернет-сторінки Держкомстату України.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах ринок праці – це специфічний вид товарного ринку, змістом якого є реалізація (купівля-продаж) товару особливого роду робочої сили або здатності людини до праці. Поняття «ринок праці» виражає відносини між власником певного товару (власником робочої сили, її продавцем), з одного боку, і власником засобів виробництва (покупцем робочої сили, або роботодавцем), з іншого. Зазначені економічні відносини втілюються в юридичну форму (контракт, договір, угоду) і фіксуються в трудовому законодавстві.

Ринок праці відіграє важливу роль у відтворенні робочої сили, яка відповідає вимогам сучасного високотехнологічного виробництва, забезпечує розподіл і перерозподіл трудових ресурсів, створює спонукальні стимули для їх ефективного використання, заміняє неефективну структуру зайнятості на більш динамічну, раціональну.

Ринок праці сприяє мобільності робочої сили, посилює її міграцію як у межах галузі, так і в міжгалузевому і міжрегіональному напрямках. Це створює певні можливості вирішення проблеми зайнятості працездатного населення внаслідок посилення економічної мотивації праці, призводить до зростання її продуктивності, прискорює адаптацію населення до ринкових відносин, що утверджуються в економіці країни, сприяє виробленню економічної поведінки ринкового типу.

В Україні ринок праці являє собою складну систему, яка постійно розвивається. Впродовж останніх років ситуація на національному ринку праці формувалась під впливом негативної динаміки макроекономічних показників, вона є наслідком ситуації, що сформувалась на сході країни, здійснення неналежних заходів державного регулювання зайнятості.

Економічна криза, ситуація на сході країни та в Криму призвели до загострення ситуації на ринку праці. Однією з найбільш серйозних проблем є

скорочення обсягів зайнятості та зростання безробіття населення. За даними вибіркового обстеження населення (домогосподарств) з питань економічної активності в Україні за період з 2005 р. до 2015 р. кількість населення, зайнятого економічною діяльністю, скоротилася на 4,6 %. При цьому зазначена категорія населення в структурі економічно активного населення становила у 2005 р. - 90,4 %, а в 2015 р. цей показник зменшився до 89,5 %, що свідчить про зростання безробіття.

Рівень зайнятості населення віком 15–70 років у 2015 році становив 56,7%, а у населення працездатного віку – 64,7%. Найвищий рівень цього показника спостерігався серед осіб віком 35–49 років, а найнижчий – у молоді віком 15–24 років та осіб віком 60–70 років.

У структурі зайнятого населення за професійними групами найбільшу частку складала особи, які працювали у найпростіших професіях, професіонали та працівники сфери торгівлі та послуг. Зміна в структурі зайнятості за видами економічної діяльності пов'язана з реалізацією інноваційної моделі розвитку економіки та збільшенням обсягів виробництва, а також з поліпшенням якості соціальних послуг.

В останні роки в Україні поширюється неформальна зайнятість населення, яка охоплює усі неформальні робочі місця як у неформальному так і офіційному (формальному) секторах економіки. Більше половини неформально зайнятих осіб були мешканцями сільської місцевості. Також чоловіки порівняно з жінками були більш схильні працювати неформально. Поширення неформальної зайнятості серед осіб пенсійного віку насамперед спричинене низьким рівнем пенсійного забезпечення, що спонукає населення до пошуку неформальних джерел отримання додаткових засобів існування. У більшості випадків, молодіжний характер неформальної зайнятості проявляється в додатковому заробітку під час здобуття освіти.

Однією з основних проблем сучасного розвитку економіки країни є безробіття, яке становить реальну загрозу для державного та суспільного благополуччя та набуло масового характеру.

Найвищий рівень безробіття у 2015 році був у Полтавській, Тернопільській, Луганській та Донецькій областях, а найнижчі показники зафіксовано у м. Києві, Харківській та Дніпропетровській обл. Причому в усіх цих регіонах, за виключенням Харківської області, рівень безробіття в останні роки зростає. При цьому в Одеській області рівень безробіття населення був найнижчим і значно нижчим, ніж по Україні у цілому.

Майже половину незайнятих громадян, зареєстрованих у державній службі зайнятості як безробітні, становить молодь. Основними причинами молодіжного безробіття є невідповідність обсягів та напрямів професійного навчання потребам економіки та ринку праці, недостатній рівень якості професійної підготовки, незадовільні умови праці, які пропонуються молоді роботодавцями на конкретних робочих місцях.

Позиції молоді на ринку праці повинні зміцнюватися шляхом підвищення конкурентоспроможності випускників вищих і професійно-технічних навчальних закладів на ринку праці, забезпечення якості їх професійної підготовки відповідно до потреб сучасного виробництва та сфери послуг; проведення профорієнтаційної роботи з молоддю, зокрема випускниками навчальних закладів; впровадження механізмів сприяння працевлаштуванню випускників вищих і професійно-технічних навчальних закладів відповідно до законодавства, зокрема механізму стимулювання роботодавців для працевлаштування молоді на перше робоче місце.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про зайнятість населення» від 1 січня 2013 р. №5067–VI IV // Уряд. кур'єр. – 2003. – № 150.
2. Анпілогова Ж.Д. Механізм функціонування ринку праці // Держава та регіони. – 2006. – №2. – С.6-9.
3. Афендікова Н.О. Особливості трудових ресурсів та формування ринку праці в сільському господарстві України // Держава та регіони. – 2006. – №6. – С. 25-28.
4. Базилінська О. Я. Макроекономіка: Навчальний посібник для студентів вузів. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 442 с.
5. Бараник З. Основні напрями ефективного функціонування ринку праці в контексті інтеграції України до ЄС// Бюлетень ІПК ДСЗУ – 2006. – №2. – С. 14-27.
6. Бараник З. П. Статистика ринку праці. Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005.
7. Большая О. В. Проблема неформальної зайнятості в Україні // Держава та регіони. – 2007. – №1. – С 45-49.
8. Бондарчук В. Заробітчанство в цифрах і фактах // Львівська газета. – №156. – 29.08.2006. – С3-4.
9. Зайнятість в основних моделях ринку праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studentam.in.ua/index>.
10. Звіноновська Г.Т. Економіка праці: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 300 с.
11. Бункин М.К., Семенов В.А. 'Макроекономіка (основи економічної політики)'. – М.: АТ' ДІС ', 2000 р. – 320с.
12. Буряк П.Ю., Карпінський Б.А., Григор'єва М.І. Економіка праці та соціально-економічні відносини: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 440с.

13. Гайдуцький А.П. Характерні риси української трудової міграції за кордон.// Економіка та держава – 2007. – № 9. – С.88-92.
14. Гаркавенко Н.О. Проблеми зайнятості та безробіття на національному ринку праці.// Формування ринкових відносин в Україні – 2007. – №4. – С. 168-172.
15. Ковальов П.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини. – К.: Знання, 2006. – 338с.
16. Котырло Е. Региональные особенности регулирования рынка труда с позиций маркетинга / Е. Котырло // Управление персоналом. – 2000. – № 12. – С. 23-26.
17. Кочура І. Продуктивна зайнятість у контексті забезпечення людського розвитку і економічного зростання / І. Кочура // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 6. – С. 19-23.
18. Лібанова Е.М., Мельничук Д.П. Ринок праці в економічній системі: Навч. посіб. – К. : Атіка, 2002 р. – 312 с.
19. Лібанова Е.М. Ринок праці : навч. посіб. / Е.М. Лібанова. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
20. Махсма М. Б. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч. посіб. / М. Б. Махсма. – К. : Атіка, 2005. – 304 с.
21. На ринку праці – шок [Електронний ресурс] // День. – 08.12.2009. – № 222. – Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/288763/>.
22. Никоненко А.В. Проблеми формування промислового сегмента ринку праці // Формування ринкових відносин в Україні – 2007. – №4. – С.163-167.
23. Петюх В. М. Ринок праці: навч. посібник / В. М. Петюх. – К. : КНЕУ, 1999. – 288 с.
24. Старовойтова Л. И. Занятость населения и ее регулирование: учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / Л. И. Старовойтова, Т. Ф. Золотарева. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 192 с.

25. Статистика. Курс лекцій для студентів II-III курсів усіх форм навчання всіх спеціальностей (Відп. за випуск К.Д. Семенова. – Одеса: ОДЕУ, ротاپронт, 2011 р. – 140 с.)
26. Степанова В.О. Інвестиції в основний капітал та їх вплив на економіку України / В. О. Степанова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 2 (6). – С. 108.
27. Тарасенко І.О. «Статистика». К.: Центр навчальної літератури, 2006р. – 344с.
28. Гаршина О.С. Теоретичні аспекти зайнятості трудових ресурсів та формування ринку робочої сили //Економіка та держава. – 2006. – С.92-94.
29. Терюханова І. Н. Інваліди на ринку праці: шляхи підвищення конкурентоспроможності.// Формування ринкових відносин в Україні – 2007. – №7. – С.149-152.
30. Терюханова І.Н. Регіональні проблеми працевлаштування в Україні та шляхи їх вирішення.// Формування ринкових відносин в Україні – 2007. – №10. – С.142-147.
31. Ушенко Н.В. Напрямки реалізації державного регулювання зайнятості населення України // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – №11. – С.72-75.
32. Чернявська Ю.Б. Економічні важелі механізму державного регулювання ринку праці в Україні.// Формування ринкових відносин в Україні – 2007. – №8. – С.102-106.
33. Чернявська Ю.Б. Функції ринку праці та національні особливості їх відтворення.// Формування ринкових відносин в Україні – 2007. – №3. – С. 175-179.
34. Шибаніна О.В. Ринок праці та основні напрями його ефективного розвитку //Економіка АПК. – 2006. – №6. – С.115-122.
35. Экономическая теория: учеб. для студ. вуз. обуч. по экон. напр. и спец. /

- под ред. А. И. Добрынина, Л. С. Тарасевича. – [3-е изд.]. – СПб : Питер, 2000. – 544 с.
36. Юрчик Г. Механізм державного регулювання національного ринку праці в сучасних умовах. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:
http://uap.in.ua/download/all/2014/UAP%233_2014.pdf
37. Янченко Н. В., Проблема безробіття в Україні та шляхи її вирішення / Н. В. Янченко, Л. В. Юрченко.// Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – № 47. – С. 168.
- 38.Офіційний сайт Державної служби статистики України:
<http://www.ukrstat.gov.ua>
- 39.Офіційний сайт Державної служби зайнятості України:
<http://www.dcz.gov.ua>
- 40.Статистичний щорічник України за 2015 р.– К.: Консультант, 2016. – 331с.